

2022-02-04

Avdelningen för juridik
Kalle Larsson

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Behov av ändring av förordningen om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet, kopplad till kommunal dödsbohandläggning

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) vill med denna skrivelse påtala behovet av ändring i 15 a § förordningen (2001:589) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet.

Syftet med den åsyftade ändringen är att även kommunernas socialnämnder, när de enligt lag har att svara för provisorisk dödsboförvaltning eller har att pröva om förutsättningar finns att upprätta en dödsboanmälan, ska ha kunna få ut personuppgifter från folkbokföringen på motsvarande sätt som i dag gäller för ett antal andra aktörer.

Detsamma bör gälla i de fall där kommunerna ansvarar för gravsättning enligt begravningslagen.

Sveriges Kommuners och Regioners synpunkter

Rättslig reglering m.m.

Ett antal aktörer som har uppdrag av ett dödsbo kan med stöd av 15 a § förordningen (2001:589) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet, få ut personuppgifter om den avlidne från folkbokföringen för vissa ändamål. Sådana uppgifter får således lämnas till begravningsbyråer, begravningshuvudmän, krematorier, advokater, banker, pensionsbolag, försäkringsföretag och tjänstepensionsföretag som på grund av dödsfallet har ett uppdrag av dödsboet. Uppgifterna får lämnas ut på medium för automatiserad behandling.

Denna reglering utgår från att det finns dödsbodelägare (som är lokaliserade/identifierade) och att dessa också agerar för dödsboets räkning (18 kap. 1 § och 18 kap. 2 § första stycket ÄB). Alltför ofta förekommer dock att dödsbodelägare inte kan lokaliseras eller att de inte vidtar de åtgärder som åvilar dem. I sådana fall har socialnämnden ansvaret för s.k. *provisorisk dödsboförvaltning* enligt 18 kap. 2 § andra stycket ÄB. Socialnämnden har dock inte de möjligheter att få tillgång till uppgifter som t.ex. en advokat eller bank har på civilrättslig grund enligt uppdrag från dödsboet. Detta försvårar socialnämndens arbete, trots att det är en lagstadgad myndighetsuppgift.

Bakgrund

Antalet dödsbon som hanteras av en socialnämnd utifrån 18 kap. 2 § andra stycket ÄB har ökat markant de senaste åren. Enligt uppskattningar av flera kommuner är det numera närmare 30 procent av landets avlidna som blir föremål för åtgärder av en socialnämnd. Flera andra aktörer har därutöver skärpt sina rutiner alternativt ändrat arbetssätt, vilket gör att dödsbon i allt högre grad kommit att närmast ”dumpas” på socialnämnden att hantera. Allmänna arvsfonden tar inte över dödsbon där andra dödsbodelägare saknas förrän komplett släktutredning är utförd. Härtill kommer att Riksarkivet sedan 2021 infört nya avgifter när det gäller släktutredning. Detta har inneburit att den kommunala arbetsbördan och de kommunala kostnaderna i samband med kommunernas hantering av dödsbon har ökat markant.

Med anledning av att socialnämnderna fått allt fler dödsbon att hantera har SKR haft kontakt med Skatteverket om behovet att förbättra rutiner m.m. när det gäller hanteringen av avlidna/dödsbon:

- Ny rutin har tagits fram av Skatteverket och SKR om när bårhus ska notifiera Skatteverket för att utredning avseende gravsättning ska kunna påbörjas och om vilken utredning som därefter bör överlämnas till ansvarig kommun i de fall dödsbodelägarna inte kan identifieras eller dödsboet inte agerar i enlighet med lagstiftningen.
- Diskussion har förts om hur socialnämnden kan erhålla bättre underlag och snabbare kan erhålla uppgifter om dödsbo och eventuella dödsbodelägare i syfte att rätt aktör ska kunna handha dödsboet enligt 18 kap. 1 § ÄB.

Det kvarvarande rättsliga hinder som Skatteverket och SKR har identifierat och som bör åtgärdas är 15 a § i förordningen om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet.

Många socialnämnder upplever stora svårigheter att insamla de uppgifter de behöver för att fullgöra sitt uppdrag enligt olika bestämmelser. Det gäller provisorisk dödsboförvaltning, ekonomiskt bistånd till värdig begravning, dödsboanmälan och gravsättning. Under pandemin har det blivit särskilt påtagligt att dödsbodelägare i många fall inte kan lokaliseras, att anhöriga inte vidtar åtgärder med dödsbon samt att släktförhållanden inte alltid finns registrerade eller enkelt går att frambringa.

Enligt SKR är det både rimligt och angeläget en socialnämnd eller kommun som handhar lagstadgade uppgifter – myndighetsutövning enligt lag – ges motsvarande legala förutsättningar att inhämta erforderlig information från Skatteverket som gäller för civilrättsliga aktörer. Detta skulle innebära säkerställande av korrekta uppgifter, snabbare handläggning och minskade kostnader.

Som redan nämnts är det fyra delar som berörs och där det är socialnämnd respektive kommun som är utpekad i lagstiftningen.

Tabell - Kommunens olika ansvar när det gäller hantering av ett dödsbo

Ansvar	Provisorisk dödsboförvaltning	Dödsboanmälan	Bistånd till begravning	Gravsättning
Lag	ÄB	ÄB	SoL	BegrL
Kommun	Bosättning	Bosättning	Bosättning	Folkbokföring
Utpekad aktör	Socialnämnd	Socialnämnd	Socialnämnd	Kommun

Skatteverket är involverat

De tekniska systemen finns på plats. En ändring i 15 a § i förordningen om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet skulle därför enligt SKR vara kostnadsbesparande för såväl staten som kommunerna. De samhällsekonomiska konsekvenserna skulle också i övrigt vara positiva genom att t.ex. dödsbodelägare skulle kunna lokaliseras betydligt snabbare och därmed få information om dödsboet och möjligheter att agera själva. Det kan handla om att dödsboet snabbare skulle kunna hantera bl.a. rum på särskilda boenden, hyresrätter och andra bostadsformer liksom att stoppa ekonomiska överföringar genom autogiro i ett tidigare skede.

Skatteverket har i samband med underhandskontakter ställt sig positiva till en sådan ändring i 15 a § i förordningen. Såvitt SKR erfarit skulle den föreslagna ändringen även kunna bidra till att effektivisera Skatteverkets myndighetsutövning avseende dödsbon (bouppteckningar, dödsboanmälan, gravsättning).

SKR anser därför att Skatteverkets folkbokföringsverksamhet bör få lämna ut uppgifter om en avliden i de fall där kommunen har ett lagstadgat uppdrag kopplat till dödsboet. Detta skulle enklast kunna ske genom ett tillägg om detta i 15 a § i förordningen om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet. Formuleringen i bestämmelsen bör utformas med hänsyn till att socialnämnden (respektive kommunen) har sitt uppdrag enligt lag och inte får det på civilrättslig grund från dödsboet. Ett tillägg i bestämmelsen skulle enligt SKR t.ex. kunna formuleras: ” Uppgifterna får även lämnas till socialnämnder/kommuner

när de fullgör uppdrag enligt 18 kap. 2 § andra stycket eller uppgifter enligt 20 kap. 8a § ärvdabalken eller uppgifter enligt 5 kap. 2 § begravningslagen”

Sveriges Kommuner och Regioner

Staffan Isling

Sara Catoni